

НЕШТО О КОМИЧНОМЕ.

Комично се не мора увек појављивати у драматичној форми, али шаљива игра, ако хоће да буде драма, мора се приказати у драматичном облику. Исто тако има шаљивих игара, које су грађене по основи драматичној, а нису шаљиве игре, ма да су им привидно и налик. Ово је речено нарочито ради оних шаљивих игара, у коима претеже сатиричка лица. Не разликујемо тоја овако тешког да цепидлачимо, већ за то, што хоћемо да докажемо, да је комично гледиште у пешништву од веће вредности него сатирично. О Молијеру рече неки Еглез, да се једном свидило господу Богу, да развесели род човечији свим обиљем радости овога света, па да је зато створио Молијера, спустио га на земљу и овому рекао: „Хајде, или доле на земљу, пртај људе, разговарај браћу и поправи их, ако можеш.“ Овде је веома лепо назначен задатак комичне драме, која ваља, осим другога, и садржајем својим да нас разлоги. Сатира не треба тога, и ако се тоји пут и заодене драматичним оделом. И сатира нам износи нашу слику, и ми одмах видимо да је то наша слика, и она хоће да нас поправи, па нас за то и кара, али нам то карање није ни мало угодно. За то ипак није све оно комично, што је весело. Лакрија је, н. пр. увек весела, често и раскалашна, али за то није скаги пут и комична.

Комика се бави са слабостима људске природе. Што човек мисли, осећа и хоће, ако је слабо, биће и комично, ако се противи практичном разуму и реалном свету. Слабост у мислима, осећајима и вољи, свакако је потребна за комику, али није још довољна сама по себи.

У драматичном пешништву могу комичне особе на два начина показати, шта у њима бива: мисли и осећаје казују речима, а што хоће, врше чином, делом. Слабост њихова појављује се у томе, што не умее ту средства тако удејити, да у оним приликама, у којима живе, своје тежње забиља изведу. Говориће речи и изводити дела, која се по смислу своме, и по свом природном успеху противе ономе, што намеравају постизи. Та противност између цели и средстава, између тежње и успеха — чини их комичнима.

Буди су комични ради свога говора, кад видимо, да је противан мислима и осећајима, које

би хтели изразити. Одавде се уједно вidi и то, у чему се разликује комика од ироније. И иронијом друго се вели, а друго се мисли, али је противност између мисли и говора хотимична, што се одмах и примети, намера је пак тој противности, да се што јаче истакне слабост, која се шиба. Уз иронију смејемо се и ми и говорник, који се нечemu руга; уз оно, што је комично, не смеје се говорник ни мало, већ се смејемо ми, а смејемо се и њему и противности му између намере и успеха. Када ову комичност производе само поједине речи, или чак појединачни гласови, није од превелике вредности. Таква нас противност ретко гада затече, сувише је очевидна и налазимо је често у лакријама. Логична противност између говора и мисли много је комичнија. Ми, н. пр. гледамо, како се говорник мучи, да нешто докаже, а кад је изговорио, доказао је управо противно од онога, што је хтео доказати. Уз то се још ичуди, како су глупи они, који га не могу да појме. Он је да како тврдо уверен о логичности свога умовања, али ми, који смо га слушали, па смо опазили логичну му погрешку, преносимо сместајоне придеве глупостима њега самог. Наша превелика пажња, у којој смо смру у почетку пратили говор, док се високо уверили да имамо послана слабим човеком, прелази у угодно чувство, које је посљедица комичности, и јавља се смехом.

Ово је речено кад ћогод мисли криво о чему, то исто ваља и за оног, ко осећа криво. У том је погледу Фалстаф узор праве комичности. Није ни мало комично, кад се с разлогом бојимо, да ће нас разбојници поробити или убити, али је са свим што друго, кад се Фалстаф бори да не га поробити безазлени трговци. А кад још знаамо и то, да се тај јисти Фалстаф мало пре градио јунаком од мегдана, да је сам хтео да пороби оне трговце, од којих се сада боји: то му се морамо трохотом наслејати, ма да бисмо се иначе морали срдити на тог неваљала. Гради се јунаком, хтео би робити, а овамо је гукавица, који се боји трговца, којих се не може нико бојати. Ту је толико незграпности, да му је комичност његова карактера неодълива.

(Сршић се) У тој оваквој овацији се и дају, ако им је једнојејко, да ће се сада сада

СЛУЖБА И. С.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Разбојници“) драма у 5 чинова, од Ф. Шилера, што су превели Ј. Шокорац и М. Вујић приказивани су на нашој позорници 26. фебруара.

Ми у начелу не можемо допустити, да се класичка дела на позорници скраћују, осим у колико је ова или она појава удешена ли према опоме времену, у коме је писана, што налазимо код кад и пр. у Шекспира. Поред свију мала својих ово првичне шилерово ипак је класичко дело, те се јако опаска, кад се по тоја од замислих појава изостави, што нам је у овом случају особито било јако према поспојима скраћених улога, на име Фране Мора (г. Суботића), и Амалије (г. Сајевиће). Суботић је ипак имао прилике показати, да је Франа једна од његових најугоднијих и најбољих улога, које се навек с волjom и с окушајом снагом лажи и изводи. — Кад Амалије нам је највише крило било скраћивање уживања, изостављање појаве у врту и са Франом. Г. Сајевићка није имала мања, да развије сва своја лепа дар, сва потпути своје топлоте, која је ипак и у одломцима, доволно пробијала. — Недељковић је одиграо Карла обичном поузданошћу. Особито у појави, с калуђером. Та је појава дала прилике публици да пљеска, услед алузија на наше данашње калуђере; а и јесте чудна појава, кад слуга божија мора да се постиди пред — разбојником! Успеху те појаве доприносила је много драстичца комика Рашићева. У Данилу показао је Лукић и опет, да се полагало али поуздано пење па лествицама уметности, за коју показвају своје веће волje и дара. — И Божковић је у краткој улови Козинскога, према томе што је почетио, изнео толико полета и жара, да га кренка волја и неуморна студија могу скоро изнети па већу висину у дружини.

— 3 —

ПОЗОРНИЦЕ.

* (Чешко народно позориште.) На чешко народно позориште у Прагу скупило се до сада свега 408.000 фор. а на пензиони фонад глумачки 42.000. фор. а вр.

* (Народно позориште у Загребу.) „Дне 1. марта,“ вели „Уједи“, „почео се даље ред озбиљних представа у нашем народном позоришту. Приказивала се у корист наше вредне глумице Иване Бајзово, „Париска сиротиња“, слика из живота у 5 чинова, по француском превео Стојановић. Ми такође представе у корист ваљаних чланова сматрамо неком светковином, код које посврдочава публика симпатије према заслужним глумцима, а Ивана Бајзова, већа рећи, за службу попитовање наше публике с пуним правом у сваком погледу. Да то светко вица није тако сјајно пошиља за руком, има два врло важна разлога. Први је сам комад, а други само приказивање. „Париска сиротиња“ плод је трајањско-романтичне француске школе, у којој је коло водио чувени члан париског комунистичког владе Феликс Пија којој имамо захвалити комаде као што су: „Ритар париски“, „Chevalier de maison rouge“, „Нелска кула“ и т. д. Главни пишани те школе беху танки животи, меко срце и

сузне очи опињства, т. ј. ефекат. Психологија, развијатак, природа, то беху тој драматичној школи ствари сувинисне. Не велимо тиме да се та врста драма изекљују из нашега репертоара, нека се дају; нашем опињству то се донекле мили, јер се нас Хрвати дојима више и непосреднији ефекат. Али како има таких плодова силе болија, треба и ту бирати. „Париском сиротињом“ најшије наш репертоар пишиша добио, особито шије у форми, како се код нас приказала. Од 7 до $\frac{1}{2}$ 12 састава гледали смо смесу свију могућих немогућности, неприродних призори, невероватних слуčајева, да нам је скоро и досадило. Велика погрешка беше, да се приказао цео комад, кад се бар једна требница може избрисати. Приказивање у свему беше слабо, полагајко. Надамо се, да ће та кесника из неквјота наћи свој гроб у позоришној визији, али се преварисмо. Дне 5. марта приказао се тај комад по други пут „на многотрано захтевање.“ Такова ванпарска реклама у опште не спада на огласе уметничког земаљског завода, и питали бисмо смрно, каквим је начином управа за то многобројно захтевање сазијала. Ако је било запрека, па нека се рекне: за то, и за то не може се други комад приказати, и обићство би било задовољно, али од чужде не вљаја правити рекламе.“

М. У. ШИКА

* (Нове опере.) Еркл је затворио своју нову оперу, „Ђурај Бранковић“ и већ су је доцели, учили у мађарском народном позоришту у Пешти. — Сметана, који је довршио своју оперу „Љубишку“, ради сада на комичкој опери, која се зове „Две удовице.“ — 5. фебруара приказани су били у маријином позоришту у Петрограду неколико призори из опере „Борис Годунов“, од Мусорскога. Овај опера, која је рађена по Пушкину и Каравајићу, јако се допала. — Талијански музичар Понцијелли писао музичу за оперу: „Конрад Валенрод“, ког је написао А. Минцијевић.

И. В. ПИЧИЋ

* (Коперник). Славни пољски живописац, Матејко затворава слику, којој је главна особа неумрли Коперник. Тај сликин звездар седи под небом звездама осутом, а ти ху исти осветљује бледо светило месечево. Удуబљен у своја посматрања, диже главу и руке према небу. Код ногу коперникових стоји јаклик који расветљује дојео слике, за ту слику Матејкову веле, да је тако дивно изведена да је се неможеш доста пагледати.

* (Црногоре и рањени војвода). У Паризу затворава за владику Штромсајера гласовити Чермај слику, која представља Црногоре, като наплаве на рањеног војводу црногорског у Јадрану, у коју су испели храну својим мужевима. Овај предивна слика наложише се првому изложби умотворина у Паризу. Тај словенски уметник приправља такођер другу слику, којој је предмет пријејен из живота Прокопа холога.

Издаје управа српског народног позоришта.

